

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.74.270-288>

УДК 72.01

Коротун Ірина Вадимівна,

*доктор архітектури, завідувачка кафедри
архітектури, урбаністики та збереження об'єктів ЮНЕСКО
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

i.korotun@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-6501-0902>

Попович Євгеній Марчелович,

*магістр архітектури, асистент кафедри
архітектури, урбаністики та збереження об'єктів ЮНЕСКО
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ye.popovych@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4014-2698>

Тимофтії Володимир Петрович,

*магістр архітектури, асистент кафедри
архітектури, урбаністики та збереження об'єктів ЮНЕСКО
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

v.tymoiftii@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0002-8031-0967>

АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНІ ВОРКШОПИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ

Анотація: у статті розглянуто методологічні підходи до організації воркшопів з архітектурно-містобудівної тематики в межах системи вищої архітектурної освіти. Проаналізовано світовий та вітчизняний досвід, визначено основні принципи, етапи проведення та критерії ефективності воркшопів. Запропоновано модель їх інтеграції у навчальний процес як засобу формування професійних компетентностей студентів. Воркшопи розглядаються як дієвий інструмент поєднання теорії й практики, розвитку критичного мислення та міждисциплінарної взаємодії.

Ключові слова: воркшоп; архітектурна освіта; методологія; містобудування; інтерактивне навчання; проєктний метод; навчальний процес.

Актуальність теми. Сучасна архітектурно-містобудівна освіта переживає трансформацію у напрямі активного впровадження практико-орієнтованих підходів. В умовах зростання складності урбаністичних викликів та необхідності інтеграції знань з різних дисциплін, зростає роль навчальних форматів, які

дозволяють студентам набути досвіду роботи в реальному або наближеному до реальності середовищі.

Воркшопи з архітектурно-містобудівної тематики виступають як ефективна форма освітньої діяльності, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками, сприяє розвитку міждисциплінарного мислення, командної роботи та соціальної відповідальності.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування методологічних засад організації воркшопів з архітектурно-містобудівної тематики у системі вищої архітектурної освіти.

Основні завдання - проаналізувати наукові підходи до організації навчальних воркшопів; визначити принципи, етапи та методи проведення воркшопів; розробити модель впровадження воркшопу в освітній процес; оцінити ефективність воркшопів як форми навчання.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є система архітектурної освіти у вищій школі. Предметом – методологічні засади організації воркшопів з архітектурно-містобудівної тематики як складової навчального процесу.

Методологія дослідження. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналіз літературних джерел і нормативно-методичних документів, компаративний аналіз досвіду провідних архітектурних шкіл, кейс-метод; метод моделювання, елементи педагогічного експерименту, опитування учасників воркшопів. Компаративний аналіз досвіду провідних архітектурних шкіл — дозволяє зіставити організаційні моделі воркшопів у міжнародному та національному контексті, виявити ефективні підходи та принципи. Кейс-метод (case-study) — застосовується для глибокого аналізу окремих прикладів реалізованих воркшопів (місцевих і міжнародних), їх структури, змісту та впливу на студентів і громади. Метод моделювання — використовується для розробки власної моделі інтеграції воркшопів у навчальний процес, з урахуванням освітніх цілей і специфіки підготовки архітекторів. Елементи педагогічного експерименту — передбачають апробацію окремих підходів до організації воркшопів у реальному освітньому процесі з подальшим аналізом результатів.

Опитування учасників воркшопів — проводиться серед студентів, викладачів і стейкхолдерів (місцевих жителів, замовників, партнерів) з метою виявлення рівня задоволеності, очікувань і оцінки ефективності участі у воркшопі.

Теоретичні основи та світовий досвід. У світовій практиці воркшопи широко використовуються як платформи для обміну знаннями між студентами, викладачами, фахівцями і місцевими громадами.

У вітчизняному контексті така практика формується протягом півтора десятка років. Наприклад, у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича практика застосування архітектурно-містобудівних воркшопів як інтегральної складової навчального процесу застосовується з 2009 року з проведення міжнародного австро-українського проєкту «Рубікон», що тривав протягом двох років та трьох навчальних семестрів. У рамках проєкту до Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича приїжджали архітектори, теоретики мистецтва, інженери і практики з Австрії і Центральної Європи з метою проведення одно-двохтижневих семінарів за різними тематиками у галузі архітектури та урбаністики. Різноманітність професійних напрямів запрошених гостей знайшла відображення у широкому спектрі тем запропонованих заходів. Проєкт забезпечив перенесення до архітектурної школи Чернівців методичних, теоретичних і практичних аспектів викладання спеціальних дисциплін, створення і затвердження нових моделей спілкування і активний обмін на підставах запропонованих практичних занять і семінарів. Організатори проєкту знайшли підтримку у представників різних структур і установ з української та австрійської сторони. Відповідальні установи і ділові партнери: Австрійська корпорація; Австрійсько-українське коопераційне бюро з питань науки, освіти і культури; Центр Буковинознавства; Чернівецький Національний університет імені Юрія Федьковича; посольство Австрії в Україні; Австрійський культурний форум Київ; Федеративна земля Штірія; Фінансова підтримка мистецтва і культури Штірії; Чернівецька міська рада; Федеративна земля Карінтія. Медіа-партнери: Arch+ / газета; Австрійська телерадіокомпанія ORF; Korso / газета; Der Standard / газета. Координатори і керівники проєкту – молоді науковці Ірина та Бенямін Гріль, а також докторка архітектури – Ірина Коротун [1]. Відтоді воркшопи стали інтегральною складовою архітектурно-містобудівної освіти у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

З 2011 року включення воркшопів як невід'ємної складової навчального процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича на міжнародному рівні відбувається завдяки програмам Німецького товариства міжнародного співробітництва (нім. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ, GmbH). GIZ надає послуги у сфері міжнародного співробітництва у сфері розвитку. В Україні діє за дорученням п'яти німецьких міністерств, Європейського Союзу (ЄС), а також урядів Великої Британії та Швейцарії. Наразі існує нагальна потреба в систематизації підходів.

Слід зазначити, що витoki проведення воркшопів слід шукати у практичній освіті Баухаузу, який слугує інспіративним прикладом для сучасних архітектурних шкіл. Ось кілька прикладів поєднання принципів Баухаузу і

сучасних методів навчання за спеціальністю «архітектура та містобудування». Ремесло це мистецтво, архітектор це конструктор та одночасно – художник [11]. Баухаус пропонує бачення архітектора як універсального майстра, що поєднує інженерну точність, художню образність та соціальну відповідальність. У містобудуванні це виражається у необхідності комплексного підходу: архітектор проєктує не лише форму, а й соціальну функцію, середовище, взаємодію. Майстерня (воркшоп) як форма навчання - проєктний підхід. Навчання архітекторів у Баухаусі відбувалося через реальну роботу в майстернях. Сучасні воркшопи з містопланування часто організовуються як проєктні лабораторії в реальних контекстах (наприклад, urban design labs), що відтворює метод Баухаусу.

Попередня підготовка (Vorkurs) - базове просторове мислення. Навчання композиції, форми, об'єму та масштабу має фундаментальне значення для містобудування. Аналог у сучасній архітектурній освіті — підготовка до концептуального проєктування, робота з макетами, спостереження простору, аналіз тканини міста. Синтез дисциплін - інтегрований урбанізм. Баухаус формував єдність між архітектурою, ландшафтом, дизайном, технікою. Сучасні містобудівні воркшопи об'єднують урбаністів, екологів, соціологів, архітекторів для комплексного бачення території.

Learning by doing - урбан-акупунктура, це баухаусівський принцип реалізується у воркшопах, де студенти взаємодіють із реальними громадами: маломасштабні інтервенції, сценарне проєктування, пілотні проєкти [12]. Приклад: воркшопи в історичних кварталах, креативні інтервенції в публічний простір. Функціоналізм, просторове планування, коли форма має слідувати функції. У містобудуванні це зонування, ергономіка міського середовища, адаптивність. У сучасному плануванні — концепція «міста для людей», проєктування із врахуванням реальних сценаріїв використання.

Важливий принцип полягає у партисипативному проєктуванні, коли визнається творчий потенціал кожного. Сьогодні це партисипативні воркшопи, включення громади в процес формування міського середовища.

Важлива ознака архітектури Баухаусу полягає у тому, що вона не зациклена на самовизначенні, індивідуальності архітектора, вона орієнтована на служіння спільноті [13]. У містобудуванні — це принципи соціального житла, планування публічних просторів, відкритих шкіл, кооперативів.

Університети, зокрема ETH Zurich, TU Delft, AA School of Architecture, активно застосовують воркшопи для роботи над реальними просторовими проблемами.

Основні принципи організації воркшопів можна сформулювати як: розробка концептуального або детального рішення поставленої задачі;

співтворчість- участь усіх зацікавлених сторін; практична спрямованість - орієнтація на реальні виклики і контексти: гнучкість і адаптивність - відкритість до змін і розвитку ідеї в процесі роботи.

Проведення воркшопів складається з низки логічно пов'язаних етапів. Підготовчий етап - формування теми, складу учасників, пошук партнерів; дослідницький етап - аналіз контексту, збирання даних, ідентифікація проблем. Проектний етап - генерація ідей, розробка концепцій, моделювання. На заключному етапі відбувається послідовна взаємодія та фідбек (feedback) сторін-учасників процесу: студенти; викладачі-студенти; викладачі.

На цьому етапі студенти практикуються у правильні подачі власних розробок і творчих рішень. Це відбувається у процесі презентацій розроблених ними проектів. Обговорення результатів відбувається як дуальна комунікація викладачі-студенти, на заключному етапі - рефлексія та оцінка: аналіз процесу, висновки, рекомендації. Аналіз висновки і рекомендації належать до прерогатив викладачів. Хоча в окремих випадках корисним представляється надавати студентам можливості аналізувати роботи своїх колег з метою розвитку навичок аналітичного мислення.

Модель інтеграції воркшопів у навчальний процес. Таким чином, запропонована модель передбачає включення воркшопів у навчальні плани як обов'язкових або вибіркових модулів. Воркшопи можуть супроводжувати основні дисципліни (містобудування, проектування, ландшафтна архітектура), реалізовуватись у партнерстві з муніципалітетами, громадами, бізнесом. Важливо забезпечити міжсеместрову наступність та накопичення досвіду учасниками.

Критерії ефективності воркшопів. Ефективність воркшопів рекомендується визначати за наступними 5-ма критеріями: рівень залучення студентів у процес; якість запропонованих рішень; інноваційність підходів; практична реалізація результатів; зворотний зв'язок від учасників та зацікавлених сторін. Запропонована кількість балів до 35 за модуль розподіляється за першими 4ма критеріями. При цьому 1й критерій - рівень залучення студентів у процес пропонується визначати самим студентам з диференціацією балів відповідно їх колективної думки щодо внеску кожного учасника конкретної бригади у спільному процесі пошуку креативних рішень і виконання різних частин проекту. Останній критерій – «зворотний зв'язок від учасників та зацікавлених сторін» слугує для кафедрального аналізу роботи викладацького складу.

Крім воркшопів за участю студентів, велику ефективність мають міждисциплінарні тренувальні воркшопи для викладачів. Актуальним прикладом проведення інтегрованого воркшопу за участю викладачів та

студентів з України та Німеччини став міжнародний урбаністичний захід «Joint Workshop on Integrated Urban Regeneration», організований у 2025 році в містах Котбус та Берлін (Німеччина) за підтримки програми «Erasmus+ спільний німецько-український освітній та дослідницький проєкт».

У ньому взяли участь студенти та викладачі вищих навчальних закладів України та Німеччини. А саме - Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА) - Апостолова-Сосса Л., Журавльов О., Денисенко Н., Гербут Н. та студенти Стафіївська Д., Кутняк; Національного університету «Львівська політехніка» (НУЛП) - Онуфрив Я., Людкевич Л.; Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (ЧНУ) - Тимофтії В., Попович Є.; Одеської державної академії будівництва та архітектури (ОДАБА) - Малашенкова В., Колеснікова Н. та студенти Токар О., Луцевич А. Від німецької сторони – викладачі та координатори Бранденбурзького технічного університету Котбус–Зенфтенберг (BTU) – Silke W., Wessling C., Sepideh Z., студенти Брюєвич В., Дяченко А., Захра Ш.; Рейнланд-Пфальцького технічного університету Кайзерслаутерн–Ландау (RPTU) та Технічного університету Берліна (TU Berlin) Kurth D. Polivka J. Brenner J.

В середньому, програми воркшопів охоплюють від 2 днів до тижня. Воркшоп, використаний у якості прикладу складався з п'яти днів роботи у Котбусі та Берліні, стисла зміст завдань і заходів наводиться у даній статті. Під час перебування у Котбусі, організатори забезпечили учасникам безкоштовне проживання у студентських гуртожитках, та харчувалися у студентській їдальні.

Мета проведення міжнародного урбаністичного воркшопу - об'єднання академічних та професійних зусиль представників українських і німецьких університетів для спільної розробки інтегрованих концепцій урбаністичної регенерації українських міст, пошкоджених війною. Особлива увага фокусується на формуванні стратегій, що поєднують просторове планування, соціальну інклюзію, екологічну стійкість, збереження культурної ідентичності та економічну життєздатність майбутніх рішень.

Завдання воркшопу - вироблення швидкої реакції на виклики післявоєнної відбудови та створення таких проєктних пропозицій, які є реалістичними, адаптованими до місцевого контексту та можуть бути безпосередньо використані муніципалітетами у процесі планування. Крім цього, захід спрямований на розвиток міждисциплінарної співпраці, обмін найкращими міжнародними практиками, формування навичок партисипативного планування та залучення громад до процесу відновлення міського середовища.

Перший день розпочався зі знайомства учасників та вступної лекції професора Бранденбурзького технологічного університету Котбус-Зенфтенберг

Крістофа Веслінга, присвяченої проблематиці післявоєнної відбудови міст і принципам стійкого міського планування. Професор окреслив сучасні виклики урбаністики в контексті повоєнної реконструкції, наголосив на важливості інтеграції соціальних, економічних та екологічних аспектів у стратегії розвитку територій. Після чого відбулося представлення кейсів, з якими працюватимуть команди, та постановка основних завдань воркшопу. Під час інтерактивної сесії знайомства, учасники ділилися власним досвідом та очікуваннями від роботи. На основі міждисциплінарного підходу, за участю представників різних університетів та професійних напрямів, сформовані команди, кількістю до 6 учасників

Також, згідно програми воркшопу, учасники здійснили ознайомчу екскурсію кампусом Бранденбурзького технічного університету в Котбусі (BTU Cottbus–Senftenberg), де побачили навчальні простори, дослідницькі лабораторії, оздоблені і благоустроєні за сучасними вимогами.

Після чого почався перший робочий етап у групах, т.з. «мозковий штурм» обговорення попередніх ідей, аналіз вихідних матеріалів та планування подальшої стратегії роботи. Перший день став важливим стартом для налагодження командної взаємодії та закладення основ подальшої проєктної діяльності.

До програми другого дня було включено презентацію успішного українського кейсу з відновлення громадського простору – реконструкції Скверу Дня Вишиванки в місті Чернівці. Проєкт представив співавтор, архітектор, магістр, асистент кафедри архітектури, урбаністики та збереження об'єктів ЮНЕСКО Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – Володимир Тимофтії. Після обміну запитаннями та обговорення, учасники перейшли до основної роботи у своїх міждисциплінарних групах.

Кожна команда обрала власну стратегію розробки інтегрованої концепції залежно від специфіки обраного кейсу, проте початковий етап для всіх мав спільну методичну основу. Першим кроком став SWOT-аналіз території, що дозволив систематизувати сильні та слабкі сторони, визначити зовнішні можливості й загрози для майбутнього розвитку простору. Одночасно учасники займалися аналізом історичного розвитку території з опрацюванням топографічних планів, транспортних схем, функціонального зонування та просторових зв'язків території з навколишнім середовищем.

Наприкінці дня кожна команда представила свої проміжні напрацювання, від детального аналізу території, ключових висновків SWOT-дослідження, і до окреслення загальних концептуальних напрямів розвитку. Презентації супроводжували візуалізаціями картографічних та іконографічних матеріалів, схем функціонального зонування та перших ескізів ідей. Кожен виступ ставав

відправною точкою для дискусії: учасники обмінювалися думками, ставили уточнювальні запитання, пропонували альтернативні підходи й шукали точки перетину між різними баченнями. Така взаємодія не лише поглибила розуміння проблематики, а й заклала основу для подальшої командної роботи, спрямованої на розробку узгоджених і практичних для реалізації рішень.

Третій день воркшопу - етап інтенсивної проєктної роботи. Кожна команда вже мала сформовану візію свого проєкту та визначений стратегічний напрям розвитку обраної території. Основний акцент спрямований на деталізацію рішень і підготовку графічних матеріалів: учасники працюють над планувальними схемами, концептуальними колажами, 3D-візуалізаціями та діаграмами взаємозв'язків.

Робота триває у динамічному темпі, оскільки дедалі більшої ваги набувають питання точності подачі ідей та візуальної переконливості концепцій. Вечір цього дня позначається зміною локації: команди переїжджають з Котбуса до Берліна, де їх очікує наступний етап воркшопу.

У Берліні учасники воркшопу розміщуються у готелях, в межах пішої доступності до кампусу Технічного університету Берліна, де також відбувається харчування переважно в університетській їдальні.

Наступний, четвертий день – ознайомча екскурсія кампусом Технічного університету Берліна. Учасники мали змогу відвідати навчальні та дослідницькі простори, дізнатися про освітні програми та підходи до урбаністики й архітектури, що застосовуються в університеті. Після цього відбулася лекція професора Берлінського технічного університету Яна Полівки, присвячена сучасним стратегіям міської регенерації та прикладам комплексних трансформацій післявоєнних територій у європейських містах. Лектор поділився досвідом застосування інтегрованих рішень, що поєднують функціональну, соціальну та екологічну складові розвитку міського середовища. Друга половина дня була присвячена поглибленій самотійній роботі в командах. Учасники опрацьовували деталі своїх проєктів, уточнювали візуальні матеріали та готувалися до фінальних презентацій. Робоча атмосфера поєднувала інтенсивну креативну діяльність і конструктивний обмін ідеями між групами.

Ввечері відбулася екскурсія по Берліну з акцентом на наочне вивчення прикладів післявоєнної регенерації окремих районів. Учасники дослідили відновлені квартали, простори з інтегрованими громадськими функціями та сучасні зразки адаптації історичної забудови під потреби міста ХХІ століття. Це дало змогу побачити як теоретичні знання та проєктні методики втілюються в реальних урбаністичних практиках.

Останній день воркшопу присвятили фінальним презентаціям трьох команд, що працювали над містами Охтирка, Херсон та Одеса. Кожна група

продемонструвала результати своєї роботи: аналітичні матеріали, концептуальні рішення та їх візуалізацію.

Результатом роботи однієї з трьох міждисциплінарних команд, до складу якої увійшли викладачі Н. Гербут (КНУБА), В. Малащенко (ОДАБА), В. Тимофтії (ЧНУ) та студенти А. Луцевич (ОДАБА), В. Бруєвич (BTU Cottbus), А. Кутняк (КНУБА), стала концепція ревіталізації морського пасажирського терміналу в історичному центрі Одеси, рис. 3.

Мета роботи цієї команди - знайти новий потенціал для будівлі та прилеглої території морського вокзалу, перетворивши його з об'єкта у стані функціональної деградації на відкритий громадський простір, який би поєднав функції культури, відпочинку і туризму.

Аналіз території розпочався з виконання SWOT-аналізу (рис. 5). До сильних сторін команда віднесла стратегічне розташування - безпосередня близькість до історичного центру Одеси та морського узбережжя, наявність транспортної інфраструктури та масштабної архітектурної домінанти будівлі Морського вокзалу. Таке поєднання створює передумови для формування унікального простору, який міг би стати новою точкою тяжіння на мапі центру міста.

Разом із тим, слабкі сторони виявилися значними. Територія перебуває у занедбаному стані, що ускладнює її інтеграцію до сучасного міського контексту. Відсутність актуального функціонального наповнення поєднується з низькою якістю пішохідних зв'язків.

Транспортна інфраструктура, що обслуговує під'їзд до порту, створила фізичну перешкоду вільному доступу відпочиваючих і городян до морського порту.

Додатковим негативним чинником є пошкодження портових об'єктів унаслідок ракетних обстрілів у 2022–2023 рр., що погіршує функціонування припортових територій. Таким чином, існує колізія між потребами обслуговування промислових територій, існуючим транспортним коридором і громадським запитом на доступність до моря і морського причалу.

Також аналіз дозволив визначити низку можливостей. Передусім - потенціал ревіталізації території у з перетворенням її у поліфункціональний культурний та туристичний центр, інтегрований у структуру міста. Завдяки унікальному розташуванню з виходом на Приморський бульвар та Потьомкінські сходи можливо сформувати новий публічний простір, який з'єднуватиме історичну частину Одеси з морем. У перспективі це відкриває можливості для розвитку нових рекреаційних функцій з врахуванням громадських потреб та запитів на та інноваційні формати дозвілля.

Водночас не можна ігнорувати загрози. Серед них – ризик надмірної комерціалізації, коли простір перетвориться на закритий торгово-офісний

комплекс, втративши громадську складову. Також існує небезпека подальшого домінування транспортного коридору що й надалі ізолюватиме територію від пішохідної мережі міста. Загроза нових пошкоджень унаслідок воєнних дій може ускладнити реалізацію масштабних інвестиційних і соціальних проєктів.

Таким чином, проведений SWOT-аналіз окреслив головну дилему майбутнього Морського вокзалу: повна інтеграція з морським портом із посиленням бар'єрності; Морський вокзал – громадський простір, інтегрується до променад Приморського бульвару і центру Одеси? Після обговорення прийняли рішення опрацьовувати сценарій другого варіанту. Визначили існуючі функціональні зони, окреслили існуючі точки притягання та видові осі. Це дозволило сформувати цілісне уявлення про просторову організацію території на даному етапі та потенціальні напрямки подальшого розвитку.

Команда зосередила увагу на вулиці Приморській, яка фактично перериває пішохідний зв'язок між Морським вокзалом і містом. Було запропоновано серію точкових, але ефективних рішень: звузити проїзну частину до мінімально необхідної; розширити тротуари; додати велодоріжку; облаштувати кишені для горизонтального паркування індивідуального транспорту; зробити пішохідні переходи піднятими на рівень тротуару; прибрати рекламні банери та впорядкувати візуальне середовище; а також висадити дерева з високими кронами (рис. 4).

Також - запропоновано реорганізацію простору під мостом (вул. Приморська), що сьогодні занедбані та малопридатні для користування. Завдяки переосмисленню простору можуть з'явитись нові громадські території, що поєднують у собі дух курортного міста та індустріальної зони (рис. 5).

Окрему увагу приділено концептуальній ідеї створення пішохідного мосту з велодоріжкою, який об'єднує фунікулер, Потьомкінські сходи та Морський вокзал (рис. 6). Це дозволить забезпечити безперешкодний та інклюзивний маршрут для пішоходів і велосипедистів, без перешкод для функціонування транспортної артерії.

Морський вокзал постає кульмінаційним об'єктом у концепції «ворота міста», що символічно поєднують Одесу з морем і світом. Концепт передбачає реконструкцію готелю та створення туристичної інфраструктури довкола, відновлення первинної функції вокзалу й водночас доповнення її новою - багатофункціональним культурно-громадським хабом із рестораном та відкритим відпочинковим майданчиком. Будівлю Морського вокзалу та готель поєднують пішохідні переходи, що забезпечить комунікативну проникненість території і доступність споруд. Крім того, передбачено створення покриття причалу та озеленення території деревами з високими кронами в кадках. Це сприяє поліпшенню мікроклімату та естетичної якості середовища, забезпечує

затінення та зниження теплового навантаження на пішохідні простори, а також підвищує рівень комфортності й привабливості громадських просторів.

Розвиток проєкту передбачається реалізувати у три послідовні етапи, кожен з яких спрямований на поетапне формування нової якості міського простору: від оперативної активації території до консолідації та виразного закріплення міської ідентичності.

Перший етап – активація простору - зосереджений на швидких змінах, які не потребують значних інвестицій, але здатні оживити територію. Йдеться про влаштування тимчасових павільйонів і платформ для культурних заходів, встановлення мобільного вуличного обладнання, гнучке використання відкритих площ для сезонних маркетів і ярмарків. Завдяки таким заходам формується «пульс» місця, що стимулює постійний рух відвідувачів і створює базу для подальшого розвитку.

Другий етап – інтеграція та озеленення. На цьому етапі ключовим стає перехід від паліативних заходів до впровадження стабільних функцій. Передбачене створення мережі громадських просторів із чіткою структурою зонування: рекреаційні ділянки, майданчики для неформальної освіти, малі спортивні зони. Значна увага приділяється екологічним аспектам — використанню стійких до соляного середовища рослин, системам збору та повторного використання дощової води, використанню «зелених фасадів». Завдяки цьому територія поступово стає екологічно витривалою та більш привабливою для щоденного використання.

Третій етап – консолідація та закріплення міської ідентичності передбачає впровадження стратегічних інфраструктурних і соціокультурних рішень. Тут ідеться не лише про створення пішохідного мосту й оновлення набережної, а й про формування нової моделі змішаного використання: поєднання створених громадських просторів з існуючою забудовою. Важливим елементом стає закріплення нової ролі території за допомогою атрактивних подій: регулярні міжнародні фестивалі, форуми тощо. Це дозволяє не тільки інтегрувати територію в тканину міста, а й підняти її на рівень міського бренду.

Представлена концепція жваво обговорювалася на панельній дискусії, у межах якої учасники, викладачі та запрошені експерти окреслили перспективи імплементації напрацьованих стратегій. При цьому підкреслювалося значення міждисциплінарної взаємодії, партисипативного підходу та культурної чутливості.

Окрім професора Крістофа Веслінга, до обговорення долучився відомий в Україні німецький експерт, професор, доктор Янош Бреннер, який поділився власним баченням перспектив реалізації представлених концепцій у реальних умовах відбудови та розвитку міст.

Розроблена концепція отримала схвальні відгуки експертів воркшопу, адже поєднала прагматичність задумів із творчим підходом. Вона стала прикладом того, як міждисциплінарний підхід допомагає переосмислити занедбані міські території та об'єкти і перетворити їх на важливі точки тяжіння. В ході розробки концепції, на рівні технік і процедур, та загальнонауковому рівні були застосовані сучасні підходи: системність – об'єкт розглядався як система, що складається з елементів і зв'язків; синергія – орієнтація на процеси самоорганізації, хаосу і порядку; діалектичність – визнання розвитку через суперечності, єдності протилежностей; аксіологічний підхід – орієнтовний на вивчення цінностей та їхньої ролі у суспільстві, а також антропологічний та гуманістичний підходи, коли у фокусі розв'язання окреслених задач знаходяться потреби людини. А також такі методи, як: системний підхід, структурно-функціональний аналіз, моделювання (проектний метод), імовірнісні методи, міждисциплінарність, партисипативність.

Проектний метод: студенти й викладачі працювали над створенням проектних моделей реальних кейсів українських міст (Одеса, Охтирка, Херсон), застосовуючи аналіз, генерацію ідей та розробку концепцій, що є типовим для проектних лабораторій (urban design labs). Міждисциплінарність: до складу команд входили фахівці різних галузей: архітектори, урбаністи, соціологи, спеціалісти з культурології, екології та управління, що забезпечувало комплексний підхід. Партисипативність: у процесі були враховані інтереси громади та майбутніх користувачів через концентрацію на післявоєнній відбудові та створенні рішень, придатних до реалізації муніципалітетами. Learning by doing (навчання через дію): учасники отримали практичний досвід у формі «інтенсиву», який поєднав лекції, аналітику, генерацію рішень і презентації з експертним фідбеком.

Захід став платформою для співпраці, обміну досвідом і розробки стратегічних концепцій міської регенерації. Результатами воркшопу стали не лише підготовлені проектні пропозиції, але й зміцнення міжнародних академічних і професійних зв'язків між українськими та німецькими спеціалістами та університетами, що зміцнило основу для подальших спільних досліджень та міжнародних освітніх ініціатив.

Рис. 1. Учасники воркшопу – представники українських вищих навчальних закладів: КНУБА, ОДАБ, НУЛП, ЧНУ

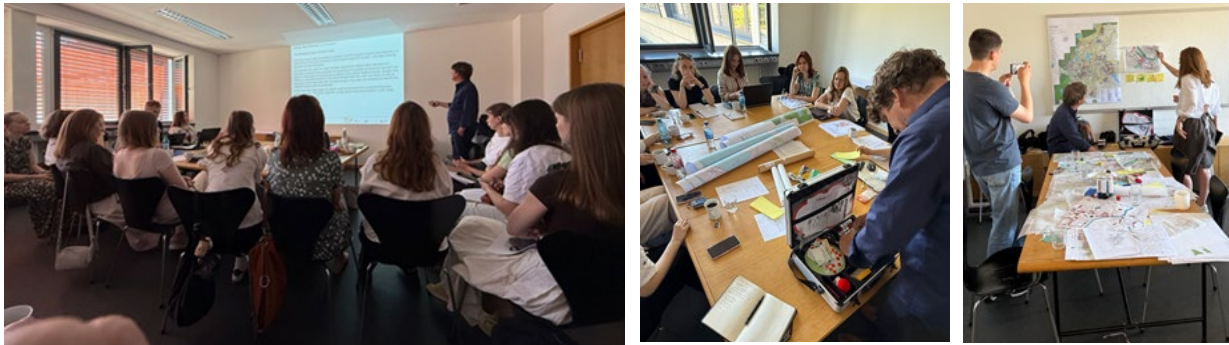

Рис. 2. Процес знайомства, розробки та обговорення концепцій

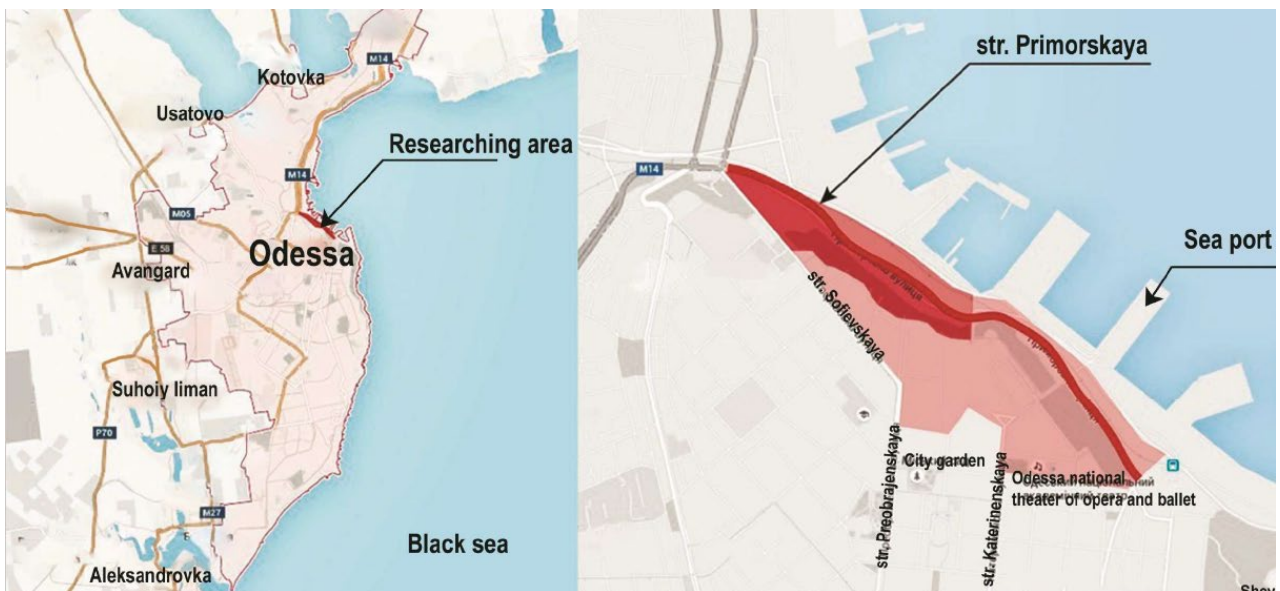

Рис. 3. Ділянка опрацювання – припортова територія Одеси

Рис. 4. Концепція реорганізації проїжджої частини вул. Приморської з врахуванням сучасних потреб сталої мобільності: traffic calming; pedestrian-friendly adaptation

Рис. 5. Концепція трансформації територій під мостами: відкриті громадські зони з поєднанням курортного й індустріального характеру

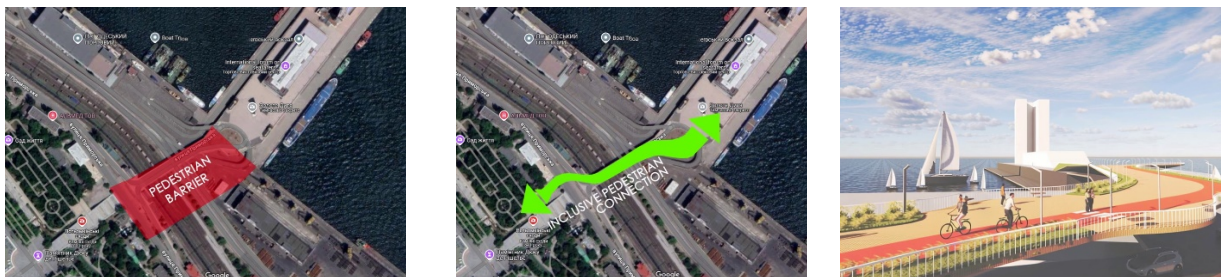

Рис. 6. Концептуальні пропозиції влаштування пішохідного мосту між набережною і портом

Рис. 7. Концепція ревіталізації пірсу Морського вокзалу як «воріт міста» та формування культурно-громадського хабу.

Висновки. Архітектурно-містобудівні воркшопи постають як ефективний засіб професійної підготовки здобувачів архітектурної освіти. Вони забезпечують розвиток аналітичного мислення, формування навичок колективної взаємодії та чутливості до соціально-культурного контексту проєктування. Інституціоналізація цього формату в освітньому процесі передбачає розроблення цілісної методологічної моделі, адаптованої до особливостей конкретного закладу вищої освіти.

Сучасна українська архітектурна школа дедалі активніше інтегрує воркшопи у навчальні програми, що стимулює удосконалення принципів і підходів до їхньої організації. Внаслідок цього вони перетворюються на важливу платформу набуття фахових компетенцій, трансляції практичного досвіду та формування навичок командної діяльності студентів.

Список літератури

1. Коротун І. В. Розвиток архітектурної освіти на основі міжнародної співпраці (на прикладі проєкту «Рубікон», м. Чернівці) // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2010. Вип. 23. С. 95–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2010_23_14
2. Коротун І. В., Баланюк Ю. С. Впливи і роль європейських установ на розвиток архітектурної освіти в Україні на прикладі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича // XXXIII Міжнародна науково-практична конференція Trends in the development of science in the modern world. Грац, Австрія, 23–26 серпня 2022 р. С. 28–33. DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2022.1.33>
3. Криворучко О., Черкес Б., Коломейцев А. Архітектурний воркшоп як приклад інтенсивного курсового проєктування // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Архітектура». 2020. Вип. 2, № 1. С. 143–149. DOI: <https://doi.org/10.23939/sa2020.01.143>
4. Юрчишин О., Криворучко О., Румілець Т. Методика інтенсивного курсового проєктування на прикладі воркшопу з реорганізації рекреаційних зон прибережних територій у смт Сергіївка, Одеської області // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Архітектура». 2020. Вип. 2, № 1. С. 72–81. DOI: <https://doi.org/10.23939/sa2020.01.072>
5. Вадімов В. Досвід співпраці з Асоціацією європейських шкіл просторового планування – AESOP // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2025. Вип. 71. С. 274–291. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.274-291>
6. Богданова Ю. Л., Копиляк І. М. Особливості архітектурної освіти: вища школа і творча майстерня // Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: погляд в майбутнє: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Харків,

листопад 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2020. С. 4–5. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf>

7. Дида О. А. Роль теоретичних навчальних дисциплін у формуванні спеціаліста архітектора // Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: погляд в майбутнє: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, листопад 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2020. С. 10–11. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf>

8. Ольховська О. В. Основи графічного дизайну як складова дизайну архітектурного середовища // Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: погляд в майбутнє: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, листопад 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2020. С. 112–114. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf>

9. Осиченко Г. О. Участь архітекторів-практиків в архітектурній освіті України: сучасні виклики та проблеми // Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: погляд в майбутнє: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, листопад 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2020. С. 114–116. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf>

10. Schön D. A. The reflective practitioner: How professionals think in action. New York: Basic Books, 1983. 380 p. URL: https://raggeduniversity.co.uk/wp-content/uploads/2025/03/1_x_Donald-A.-Schon-The-Reflective-Practitioner_-How-Professionals-Think-In-Action-Basic-Books-1984_redactedaa_compressed3.pdf

11. Salama A. M. Spatial design education: New directions for pedagogy in architecture and beyond. 1st ed. London: Routledge, 2015. 414 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315610276>

12. Charitonidou M. Revisiting Giancarlo De Carlo's participatory design approach: From the representation of designers to the representation of users // Heritage. 2021. Vol. 4, no. 2. P. 985–1004. DOI: <https://doi.org/10.3390/heritage4020054>

13. Neuman M. The compact city fallacy // Journal of Planning Education and Research. 2005. Vol. 25, no. 1. P. 11–26. DOI: <https://doi.org/10.1177/0739456X04270466>

14. Smock W. The Bauhaus ideal, then & now: An illustrated guide to modernist design. Chicago, Ill.: Academy Chicago Publishers, 2004. ix, 146 p. URL: <https://archive.org/details/bauhausidealthen0000smoc>

15. Fiedler J., Feierabend P., eds. Bauhaus. Potsdam: H. F. Ullmann Publishing, 2013. 640 p. ISBN 978-3-8480-0276-4.

References

1. Korotun, I. V. (2010). Development of architectural education based on international cooperation (the case of the Rubicon project, Chernivtsi). *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (23), 95–99. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2010_23_14 (in Ukrainian).
2. Korotun, I. V., & Balaniuk, Y. S. (2022). The influence and role of European institutions in the development of architectural education in Ukraine: The case of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. In *Trends in the development of science in the modern world* (pp. 28–33). Graz, Austria. <https://doi.org/10.46299/ISG.2022.1.33> (in Ukrainian).
3. Kryvoruchko, O., Cherkes, B., & Kolomeitsev, A. (2020). Architectural workshop as an example of intensive course design. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Architecture*, 2(1), 143–149. <https://doi.org/10.23939/sa2020.01.143> (in Ukrainian).
4. Yurchyshyn, O., Kryvoruchko, O., & Rumilets, T. (2020). Methodology of intensive course design on the example of a workshop on reorganization of recreational zones of coastal territories in Serhiivka settlement, Odesa region. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Architecture*, 2(1), 72–81. <https://doi.org/10.23939/sa2020.01.072> (in Ukrainian).
5. Vadimov, V. (2025). Experience of cooperation with the Association of European Schools of Spatial Planning - AESOP. *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (71), 274–291. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.274-291> (in Ukrainian).
6. Bohdanova, Y. L., & Kopyliak, I. M. (2020). Features of architectural education: Higher school and creative workshop. In *Evolution of ideas in architectural and art education: A look into the future* (pp. 4–5). O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf> (in Ukrainian).
7. Dyda, O. A. (2020). The role of theoretical educational disciplines in shaping an architecture specialist. In *Evolution of ideas in architectural and art education: A look into the future* (pp. 10–11). O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf> (in Ukrainian).
8. Olkhovska, O. V. (2020). Fundamentals of graphic design as a component of architectural environment design. In *Evolution of ideas in architectural and art education: A look into the future* (pp. 112–114). O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv.

<https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf> (in Ukrainian).

9. Osychenko, H. O. (2020). Participation of practicing architects in architectural education in Ukraine: Contemporary challenges and problems. In *Evolution of ideas in architectural and art education: A look into the future* (pp. 114–116). O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. <https://eprints.kname.edu.ua/56769/1/ТЕЗИ%20КОНФЕРЕНЦІЇ-2020%20%28Восстановлен%29.pdf> (in Ukrainian).

10. Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action. Basic Books.* https://raggeduniversity.co.uk/wp-content/uploads/2025/03/1_x_Donald-A.-Schon-The-Reflective-Practitioner_-How-Professionals-Think-In-Action-Basic-Books-1984_redactedaa_compressed3.pdf (in English).

11. Salama, A. M. (2015). *Spatial design education: New directions for pedagogy in architecture and beyond* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315610276> (in English)

12. Charitonidou, M. (2021). Revisiting Giancarlo De Carlo's participatory design approach: From the representation of designers to the representation of users. *Heritage*, 4(2), 985–1004. <https://doi.org/10.3390/heritage4020054> (in English)

13. Neuman, M. (2005). The compact city fallacy. *Journal of Planning Education and Research*, 25(1), 11–26. <https://doi.org/10.1177/0739456X04270466> (in English)

14. Smock, W. (2004). *The Bauhaus ideal, then & now: An illustrated guide to modernist design.* Academy Chicago Publishers. <https://archive.org/details/bauhausidealthen0000smoc> (in English)

15. Fiedler, J., & Feierabend, P. (Eds.). (2013). *Bauhaus.* H. F. Ullmann Publishing. (in English).

Abstract

Iryna Korotun, doctor of Architecture, Head of the Department of Architecture, Urban Planning and UNESCO Heritage Preservation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

Yevhenii Popovych, master of architecture, assistant of the Department of Architecture, Urban Planning and UNESCO Heritage Preservation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

Volodymyr Tymoftii, master of architecture, assistant of the Department of Architecture, Urban Planning and UNESCO Heritage Preservation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

Architectural and urban planning workshops in the educational process and methodological foundations of their organization

The article explores the methodological foundations of organizing architectural and urban planning workshops as an integral component of higher architectural education. It emphasizes the relevance of practice-oriented approaches in the context of increasing urban challenges and the need for interdisciplinary integration. Both international and Ukrainian experiences are analyzed, tracing the evolution from Bauhaus traditions to modern practices, including the projects of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University and international initiatives supported by GIZ and Erasmus+. The article outlines the main stages of workshops—preparatory work, contextual research, design development, presentations, and reflection—highlighting the principles of flexibility, interdisciplinarity, participation, and theory–practice integration. A model of workshop integration into the curriculum is proposed, where workshops are introduced as mandatory or elective modules in cooperation with municipalities, communities, and professional stakeholders. Effectiveness criteria are defined as student engagement, quality of solutions, innovativeness, practical applicability, and stakeholder feedback. Methodological tools such as case studies, modeling, pedagogical experiments, and participant surveys are described. Workshops are positioned as effective platforms for critical thinking, teamwork, social responsibility, and comprehensive spatial understanding. The article concludes that systematic integration of workshops strengthens the professional competencies of future architects, enhances their ability to address real urban problems, and fosters international collaboration within academic and professional networks.

Keywords: workshop; architectural education; methodology; urban planning; interactive learning; project-based method; educational process.